

דבר תורה לשלחן שבת

מתורת הגאון רבי אלעזר זאב רז שליט"א
רבה של תל ציון, ראש ישיבת פלא יועץ

פלא יועץ

גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה. וידוע מאמר רז"ל הוי מכבד את כל אדם כרבן גמליאל וחושדן כלסטים. וידוע מאמר החכם, שהיה אומר שראוי לכבד לכל אדם - אם הוא חכם ממני ראוי לכבדו על חכמתו, ואם אני חכם ממנו נמצא שהוא צדיק ממני, שאני חוטא במזיד, והוא חוטא בשוגג. אם הוא עשיר ראוי לכבדו על עשרו, שהרי גדולי ישראל, רבי ורבי עקיבא, היו מכבדים את העשירים, כי המלך חפץ ביקרו. ואם אני עשיר והוא עני, נמצא שאני חוטא, שאיני עושה צדקה כדמבעי לי למעבד, והוא צדיק בכך. ואמרו בש"ס כל היודע בחבירו שיש בו דבר אחד טוב יותר ממנו, חייב לנהוג בו כבוד.

וראוי לאדם שיהא בו מדעת קונו, שהוא מחבב את העניים ומבקר אותם. וכתב 'אני את דכא אשכון'. וידוע שרצונו של אדם זהו כבודו, וראוי לירד לסוף דעת כל אחד ואחד ולעשות רצונו, ושיבטל רצונו מפני רצון אחרים. וכבר ספרו על רבנו האר"י ז"ל, שאירע פעם אחת שתלמיד חכם אחד לא היה מכירו, ורצה לילך לפניו, ואף הוא היה מתכוין לילך לאחריו כדי לעשות רצונו ולכבדו, וישא ביום ההוא קל וחומר על אחת כמה וכמה ראוי ליהזר בכבוד מלך הכבוד.

(רבנו אליעזר פאפו)

ספר "פלא יועץ" ערך 'כבוד הבריות'

תליית תמונות של ציור שמש וירח

לא תעשה לך פסל כל תמונה (ה, ח)

כתב השו"ע (יו"ד סימן קמא ס"ד): אסור לצייר (צורה בולטת) צורות שבמדור שכינה, כגון ארבע פנים בהדי הדדי (שהם אריה שור נשר), וכן צורת אדם לבדו, כל אלו אסור לעשותם אפילו הם לנוי. ואם גוי עשאם לו אסור להשהותם. במה דברים אמורים בבולטת אבל בשוקעת כאותם שאורגים בבגד ושמציירים בכותל בסמנין, מותר לעשותם. וצורת חמה ולבנה וכוכבים אסור בין בבולטת בין שוקעת. ובסעיף ו' כתב: צורת הבהמות חיות עופות ודגים, וצורת אילנות ודשאים וכיוצא בהם, מותר לצור אותם ואפילו היתה הצורה בולטת. עכ"ל. הרי יש מהן שאין אסור אלא בבולטת ולא בציור בעלמא על נייר או כותל. ויש מהן אסור אף בציור בעלמא. (ונחלקו אחרונים אי שרי כשיש חצי צורה כגון חצי ירח וחצי שמש. ואכמ"ל).

לפי"ז תמונות של "צילום פוטוגרפי", אם של חיות ואילנות וכו' מותר בודאי לתלותם בבית. וכן של שור נשר אריה ואדם מותר. אבל של חמה ולבנה (בלשונינו שמש וירח), אסור לדעת השו"ע. כי נראה לכאורה שצילום הוה כציור בסמנין, ששניהם אינם בולטות.

וגם הנה גם ב"צורת אדם" כשאינה בולטת אינו ברור דמותו, כי זהו דעת הרמב"ם והשו"ע. אבל דעת הראב"ד שגם כשאינה בולטת אסור. לפי"ז, כל ציור יד על נייר וכן צילום פוטוגרפי, אסור, הן לענין צורת אדם הן שמש וירח.

אכן מדברי הבן איש חי (ש"ב מסעי אות ט) נראה דצילום פוטוגרפי קיל טפי, כלומר אע"פ שצורה שוקעת אסור והיינו ציור ממשי על נייר וכותל, מ"מ בצילום "שאין בו ממש", שרי. ולכן כתב להקל להצטלם חצי גוף הגם שגם חצי גוף יש להחמיר מצד חסידות. ע"ש. וכן צירף סברא זו ל"ספק ספיקא" בס' הליכות עולם (ח"ז עמוד רפז). ע"ש. וכל שכן שכאן אנו דנין לא על עשייתן אלא "להשהותם" (לתלותם בבית או בסוכה) שאז קיל טפי לפי איזה דעות, (עיין להט"ז יו"ד (סימן קמא ס"ק יב) ולהגר"א בביאוריו שם אות כא) בדעת הרמב"ם. ולפיכך אע"פ שיש מי שאסר בצילום פוטוגרפי ומשווהו לציור, (עיין שו"ת דברי מליאל ח"ג סימן נח וישכיל עבדי ח"ב דק"י), מ"מ יש עכ"פ ספק ספיקא. ולכן לא רק אם קיבל תמונות כאלו, או כבר ישנם אצלו, מותר לתלותם. אלא אפילו לקנותם לכתחילה מותר. וע' בתוספות (יומא נד) וברש"ש.

והנה גם שמש וירח וכוכבים, אשר אסורים לפי דעת השו"ע אע"פ שאינם בולטים, הרי כתב בספר יד הקטנה (הובא בדרכי תשובה יו"ד סימן קמא אות מו) שאין זה אלא כשיצייר בו "קרניים". אבל אם עשה או צייר עיגול פשוט, אין בו אסור כלל וכו'. ועד"ז הוא בצורת לבנה ובצורת כוכבים.

ויוצא כך: שציור ע"ג כותל או נייר ומצוייר בה "אדם" או "ארבעה פנים" ביחד, מותר. כי אין אסור אלא בבולטת. ומ"מ אפילו למחמירים באלו גם כשאינה בולטת, מ"מ תמונות של "צילום" מותר. וכ"ש כשאינו כל גופו.

וכן לענין "שמש וירח וכוכבים", שלדעת השו"ע אסור. מ"מ הרי יש מתירים, וכמ"ש הריטב"א שאין אסור בהם רק בבולט. וכ"ד מהר"ם מרוטנבורג ששמש וירח מותר ע"י צבעים. אלא, שלדעת השו"ע אסור. מ"מ אם הם ע"י צילום (ולא ציור ידני) יש להתיר לתלותם בבית ובסוכה. ואם הם בציור כת"י אסור, אא"כ אין בהם צורה גמורה, כגון שאין קרניים סביב השמש, וכמו כן לענין לבנה וכוכבים. וכל שכן כשהן חצי שמש וחצי לבנה. וה' יזכנו לעבדו בלבב שלם אמון.

שבת שלום ומבורך!

שואל ומשיב

נערך על פי תשובות שהשיב מורנו הרב שליט"א בכתב ובעל פה.
כאן הובאו המסקנות בקצרה, ועוד חזון למועד אי"ה

טבילת ידיים בים

שאלה: כשנמצאים על שפת הים האם אפשר לטבול הידיים.
תשובה: כן, ודוקא לטבול ולא ליטול, יען המה מלוחים, כמו ים התיכון, וזה מבואר בש"ע (סימן קס ס"ט).
והברכה היא "על טבילת ידיים", וכמ"ש המשנ"ב (סימן קסח ס"ק צז).

תפילה על שפת הים

שאלה: המתפללים קרוב לים בפנינה צדדית והמקום פתוח, האם מותר להתפלל תפילת עמידה, כי הש"ע (סימן צ ס"ה) כתב לא להתפלל במקום פרוץ כמו בשדה.
תשובה: אמנם אין להתפלל במקום "פרוץ" כבשדה, מ"מ כיון שאין מקום שקט, שבכל הסביבה יש עירבוב הציבור, אפשר להתפלל באיזה פינה "שאיין הולכים ושבים", אע"פ שהוא מקום פתוח. ועוד דכתב מג"א (סימן צ) דעוברי דרכים מתפללים בשדה, ועוד י"א דכשיש עשרה מותר במקום פתוח. וע' בכה"ח (סימן צ אות כו, כז, לא).

ברכה על ראיית "ימים" שונים

שאלה: ראה ים כנרת, ובאותו יום ראה ים התיכון, האם מברך על שניהם ברכת הים.
תשובה: כן. וברכת שניהם שוים "עושה מעשה בראשית".

שאלות ניתן להפנות לת.ד. 57124 ירושלים, או בפקס: 02-9709118,

או דרך מערכת הגליון בדוא"ל: dvartora1@gmail.com

אבו יקרה

באחת מנסיעותיו של הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, ברכבת מירושלים לחיפה בליווי תלמידיו, הוצרך באמצע הנסיעה לברך ברכת 'אשר יצר'. הוא נטל ידיו וניגבן, אולם לא בירך מיד, אלא רמז לשוטר שעמד בקרבת מקום וביקש ממנו כי יואיל לקרוא לחבריו הסדרנים ואנשי בטחון הרכבת.

השוטר מיהר למלא את מבוקשו ועד מהרה עמדו הללו לצדי הצדיק. רבי אליהו פנה אליהם והסביר את משאלתו: "אני אברך עתה ברכת 'אשר יצר' ואתם תענו 'אמן' בסיום הברכה". לא כל יום מתרחש מעמד כזה ברכבת ישראל. נדיר שיברך אדם ברכת 'אשר יצר' לפני קבוצת אנשים למען יענו אמן. רבי אליהו לא שת לבו לסימני השאלה שהצטיירו על פני הנוכחים. ביישוב דעת ובמנוחת ושלוות נפש, מתון מתון, ברך את הברכה מילה במילה. מיד כשסיים את ברכתו, ככלות המילים 'ומפליא לעשות' ענו הסובבים 'אמן!' אמת הם דברי המברך שהוא יתברך מפליא לעשות.

אחד השומעים הוסיף והפטיר: "מברכתו של הרב לבדה אפשר לחזור בתשובה".

דקות ספורות אחרי הברכה נעצרה הרכבת בפתאומיות. התגלה מוקש המונח על פסי הרכבת, ובנסים מופלאים עצרה הרכבת לפני עלותה על המוקש, ונוסעיה ניצלו. ---'ומפליא לעשות'...

(גליון אורי וישעי)

נצוד לשונך

מתוך הספר "חפץ חיים"

ד. איסור סיפור לשון הרע הוא אפלו אם אינו מבאר בעת הסיפור את האיש שהוא מדבר עליו, רק הוא מספר סתם, ומתוך ענין הסיפור נשמע להשומע על איזה איש כיון המספר הזה, בכלל לשון הרע הוא. ויותר מזה, שאפילו אם בדברי ספורו לא היה שום ענין גנאי כלל, רק שעל ידי דבריו נסבב רעה או גנות לחברו, והמספר הזה נתכוין לזה ברמאותו, גם זה בכלל לשון הרע הוא, ודבר זה נקרא בפי חז"ל בשם לשון הרע בצנעא.
ה. ויש עוד הרבה אפנים בבעלי לשון הרע המספרין דרך רמאות. והוא, שמספרין הענין לפי תומן על חבריהן, כאילו אינם יודעין שדבר זה שדברו לשון הרע הוא, או שאלו מעשיו של פלוני, כל זה וכיוצא בזה בכלל לשון הרע הוא.

המדור להצלחת א. ש. ב. ה. תחי'